

FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO U POLJOPRIVREDI

Blaženović, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:125486>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Ivan Blaženović

Preddiplomski studij smjer Agroekonmika

FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO U POLJOPRIVREDI
Završni rad

Osijek, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Ivan Blaženović

Preddiplomski studij smjer Agroekonomika

FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO U POLJOPRIVREDI
Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Izv.prof.dr.sc. Jadranka Deže, predsjednik
2. Izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, mentor
3. Doc.dr.sc. Igor Kralik, član

Osijek, 2015.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Izvori podataka i metode rada.....	2
3. Pojam forenzičnog računovodstva.....	3
3.1. Povijest kriminala i razvoj forenzičnog računovodstva.....	4
3.2. Razvoj forenzičnog računovodstva.....	5
3.3. Ciljevi forenzičnog računovodstva.....	9
3.4. „Data mining“ tehnika.....	11
3.5. Institucije za borbu protiv prijevare u Republici Hrvatskoj.....	12
3.5.1. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta- USKOK.....	13
3.5.2. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske- DORH.....	13
3.5.3. Odjeli Ministarstva financija za nadzorne aktivnosti.....	14
3.6. Nadležne institucije u Europskoj Uniji.....	15
3.6.1. OLAF- Office Europeen De Lutte Anti-Fraude.....	15
3.6.2. Mreža AFCOS- Anti Fraud Coordinating Structures.....	16
3.6.3. COSO- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.....	16
4. Forenzično računovodstvo u poljoprivredi.....	17
5. Zaključak.....	21
6. Popis literature.....	22
7. Sažetak.....	23
8. Summary.....	24
9. Popis tablica.....	25
10. Popis slika.....	25
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	26

1. Uvod

U današnje vrijeme pojam mito i korupcija je opće poznat jer se na žalost svakodnevno govori o tim pojavama preko raznih medija. Upravo to upućuje na činjenicu da su mito i korupcija, odnosno organizirani kriminal, postali veliki problemi društva koji godišnje rade milijunske štete za državu, a time i za naciju.

Ni poljoprivreda nije iznimka za kriminal. Za razliku od ostalih grana gospodarstva, u poljoprivredi se kriminal može jednostavno provesti.

Kako bi se takve pojave zaustavile, ili barem smanjile, organizirale su se razne ustanove i institucije koje se bore protiv njih. Takve institucije postoje u svakoj državi na svijetu i svi imaju jedan cilj, zaustaviti organizirani kriminal. Kako bi takve institucije bile učinkovitije, koriste se raznim metodama forenzičnog računovodstva i forenzične analize prilikom provjera podataka o poslovanju nekog poduzeća i utvrđivanja postojanja nepravilnosti koje upućuju na organizirani kriminal.

Ključnu ulogu u sprječavanju organiziranog kriminala, osim forenzičara, imaju i građani koji putem institucija mogu ukazati na sumnjivo poslovanje te tako utjecati na pokretanje istrage i sprječavanja nepravilnosti i kriminalnih radnji.

Cilj rada je definirati pojam, cilj i zadatke forenzičnog računovodstva te mogućnosti primjene u poljoprivrednoj djelatnosti

2. Izvori podataka i metode rada

Pri izradi rada, korištena je literatura iz računovodstva, orijentirana na forenzično računovodstvo. Zbog nedostatka stručne literature, koristile su se i internetske stranice radi nadopunjavanja informacija.

Podaci o forenzičnom računovodstvu prikupljani su s ciljem definiranja forenzičnog računovodstva, cilja i metoda forenzičnog računovodstva i primjene u poljoprivredi, radi približavanja forenzičnog računovodstva čitateljima.

Pri izradi rada, korištene su metode analize i sinteze i metoda komparacije. Ovakav način pisanja rada donosi upoznavanje s načinom rada forenzičnog računovodstva i njegovim poslovima.

3. Pojam forenzičnog računovodstva

Forenzično računovodstvo je dio poslovne forenzike i kao takvo je sastavni dio forenzične znanosti koja je tradicionalno uključivala medicinsku forenziku i bio-kemijsku forenziku, no danas ona obuhvaća i ta dva pojma. Razlog uključivanja poslovne forenzike i forenzičnog računovodstva u okvire forenzične znanosti je ta da su poslovne prijevare i manipulacije poprimile ogromne razmjere na našim područjima i donose ogromne štete našem društvu te se one jednostavno više ne mogu zanemarivati i prijeko su nam potrebne.

Ponajprije je potrebno razlikovati poslovnu forenziku i forenzično računovodstvo. Forenzično računovodstvo je dio poslovne forenzike i kao takvo se definira kao primjena istražiteljskih i analitičkih vještina s ciljem otkrivanja manipulacija u financijskim izvještajima koje odstupaju od računovodstvenih standarda, poreznih zakona i ostalih zakonskih odredbi (Belak, 2011).

Za razliku od forenzičnog računovodstva poslovna forenzika se definira kao skup metoda i znanja kojima se bori protiv korupcije i svih oblika poslovnih prijevara.

Forenzično računovodstvo provode forenzičari koji koriste svoje znanje i sposobnosti kako bi kvalitetno, brzo i sposobno obavili svoj posao. Forenzičarima su potrebna mnoga znanja i vještine a one se mogu sintetizirati ovako:

Forenzično računovodstvo = Računovodstvo + Revizija
+ Ekonomika + Statistika + Informatika
+ Poznavanje pravne regulative + Istražiteljske vještine

Računovodstvena znanja i vještine su ključne za forenzičare jer najveći opseg njihovog posla čini istraživanje različitih računovodstvenih podataka i temeljnih financijskih izvještaja, te iz tog razloga oni moraju biti detaljno upoznati sa strukturom temeljnih financijskih izvještaja, poreznim zakonima Republike Hrvatske i računovodstvenim standardima i zakonima.

3.1. Povijest kriminala i razvoj forenzičnog računovodstva

Forenzično računovodstvo u prošlosti nije primjenjivano u razmjerima u kojima se primjenjuje danas, no to ne znači da tada nije bilo potrebe za njom već da prijevare u prošlosti nisu imale tako veliki zamah kao u današnje vrijeme. Od kada postoji ljudska vrsta postoje i prijevare. Razvojem čovječanstva razvijale su se i one te su postojale sve domišljatije, bolje, većih razmjera i teže za uočiti.

Prva veća prijevara koja je zahtijevala forenzično računovodstvo bilježi se još u srednjem vijeku gdje je „South Sea Company,, 1711. godine imala monopol nad svom trgovinom južnih mora te se je njihova prijevara sastojala od dionica. „South Sea Company,, nakon što je dobila monopol je pustila lažne vijesti o mogućnostima zarade u trgovini morima kako bi njihove dionice dobile veću vrijednost što im je i pošlo za rukom. Naime, njihove dionice su imale početnu vrijednost od oko 120 funti te nakon puštanja lažnih vijesti ona je skočila na približno 1.000 funti po dionici za vrijeme 1720.- te godine. Nakon što um cijene dosegle taj iznos dogodio se slom kompanije i vrijednost njihovih dionica pala je na samo 130 funti. Mnogim investitorima je to bilo jako sumnjivo te su zahtijevali istragu koja je uspješno provedena te su otkriveni mnogi sudionici prijevare, a neki od njih su bili direktori kompanije i djelatnici u strukturi vlasti.

Druga poznatija prijevara javila se početkom 20. st nakon 2. svjetskog rata. Prijevaru koja se smatra jednom od najvećih prijevara svih vremena izveo je Charles Ponzi pravog imena Chrals Bianchi koja je čak dobila i naziv po njemu među forenzičarima, a to je „Ponzi prijevara“. 1919. godine Charls Ponzi posudio je 200 dolara kako bi započeo svoj „posao“ te je s tih 200 dolara prikupio čak 9,8 miliona USD-a. Ponzijev „posao“ svodio se na to da je tražio ljude koji će uložiti u njegov „posao“ obećavajući im povrat od 50% kroz 90 dana. Prvi investitori su taj novac nazad zaista i dobivali i to u roku od 45 dana te se je počelo javljati sve više i više investitora koju su Ponziju davali novac. S novcem od novih investitora Ponzi je isplaćivao stare investitore kako bi se posao činio legalnim te je tako isplatio investitorima sveukupno 7,8 miliona USD-a. Kada je došao do brojke od 10.550 investitora Ponzi je pokupio sav novac i nestao te je prestao isplaćivati investitorima i oni su počeli gubiti novac.

Najviše novca izgubili su oni investitori koji su zadnji uložili u „posao“ a najmanje oni koji su uložili na samom početku. Takav način prijevare se bazira na sistemu piramide i ako se makne jedna njezina stavka cijela piramida se urušava. Ovakav način prijevare postao je toliko popularan da se je ponovio još stotinu puta, a i dan danas se može naići na njega.

3.2. Razvoj forenzičnog računovodstva

Uzme li se u obzir brojnost forenzičara možemo zaključiti kako je u SAD-u forenzična struka u računovodstvu naglo porasla 1980-ih godina. Nakon tog rasta počelo je osnivanje ustanova za obučavanje novih forenzičara kao što su:

- „Association of certified fraud examiners“ koji je osnovan 1988. godine
- „American college of forensic examiners“ koji je osnovan 1992. godine

Paralelno razvoju ustanova za forenzično računovodstvo u SAD-u rastu i ustanove u Kanadi:

- Rotman's school of management
- Ecoles des hautes etudes commerciales

Potreba za većim brojem forenzičara i boljim forenzičnim računovodstvom u SAD-u javila se i niza sljedećih događaja (Belak, 2011):

- 45% kompanija izjavilo je da su bile žrtve prijevare u posljednje dvije godine
- nakon 2003.:
- 71% je porastao broj kompanija koje su imale slučajeve korupcije i podmićivanja
- 133% je porastao broj otkrivenih slučajeva pranja novca
- 140% je porastao broj financijskih izvještaja u kojima je utvrđeno pogrešno prikazivanje
- 75% kompanija je izjavilo da su bile žrtve prijevare
- prijevare u obliku prikazivanja gubitaka na imovini kod američkih kompanija u prosjeku su bile preko 1,7 miliona USD što se nakon 2003. povećalo za 50%
- 40% kompanija pretrpjele su značajne gubitke ugleda u poslovnom svijetu, smanjena je motivacija osoblja i došlo je do poremećaja poslovnih odnosa
- preko trećine tih prijevara otkrivene su slučajno primjenom uobičajenih postupaka detekcije prijevora

Razvojem računalne tehnologije posao forenzičara postaje značajno lakši iz razloga što preglednost podataka postaje puno bolja, smanjuje se količina papirologije što potpomaže brzini pregledavanja podataka.

Prije računala sva temeljna financijska izvješća morala su se pisati u poslovne knjige koje su morale biti čitko napisane kako bi ih neka treća osoba ili stranka mogla pročitati, ali usprkos tomu pregled tih podataka je bio poprilično spor jer je trebalo dosta vremena da se nađu određeni podatci i uspoređivanje podataka je bilo teže. No razvojem računala temeljna financijska izvješća počela su se unositi u njih te su se daljnjim razvojem tehnologije poboljšavali i olakšavali radovi na unosima potrebitih podataka što dovodi i do lakše kontrole istih.

Također, prije računala „poduzetnici“ su znali voditi tzv. „dvostruko knjigovodstvo“ gdje bi oni podatke temeljnih financijskih izvještaja i ostale podatke vezane za svoje poslovanje unosili dva puta. Prvi put unosili bi se stvarni podatci u poslovne knjige koje nisu bili namijenjeni revizorima nego samim poduzetnicima kako bi znali stvarno stanje svog poduzeća, dok bi se u druge identične poslovne knjige unosili lažni podatci po kojima se čini da poduzeće posluje u potpunosti legalno i take knjige bi se davale revizorima i forenzičarima kada bi se od njih tražilo da predaju svoje poslovne knjige.

U današnje vrijeme vođenje „dvostrukog knjigovodstva“ je otežano jer, kao što smo ranije spomenuli, razvojem računalne tehnologije razvilo se i kontroliranje podataka te je i u tom vidu smanjena količina poslovnih prijevара. Naravno to što u današnje vrijeme raspoložemo sa svom ovom tehnologijom i njezinu razvitku se ne nadzire kraj ne znači da manipulacije sa poslovnim papirima i poslovne prijevare nisu moguće. Nažalost, u današnje vrijeme na našim se prostorima dosta često na vijestima i u novinama možemo susresti sa informacijama kako su naše pravne ustanove za borbu protiv poslovnih prijevара otkrile i uhvatile nove „poduzetnike“ koji su manipulirali poslovnim knjigama i ilegalno radili neki oblik posla.

Prijevare su najčešće podijeljene u 3 skupine:

1. korupcija
2. otuđivanje imovine
3. lažiranje temeljnih financijskih izvještaja

U tablici broj 1 prikazati ćemo najčešće pojavne oblike ove 3 skupine prijevара i koliku prosječnu štetu take prijevара donesu u SAD-u u 2008. godini.

Tablica 1: Klasifikacija prijevара, pojavni oblici i prosječne štete

<i>Tip prijevара</i>	<i>Oblici prijevара</i>			<i>Prosječne pojedinačne štete \$</i>
Korupcija	Sukob interesa	Podmićivanje	Ilegalne nagrade	375.000,00
Otuđivanje imovine	Krađa gotovine	Krađa zaliha i druge imovine	Prijevара na prodaji imovine	150.000,00
Lažiranje financijskih izvještaja	Financijska lažiranja	Nefinancijska lažiranja		2.000.000,00

Izvor: Belak, 2011.

Iz tablice se može iščitati kako najviše štete nastaje od lažiranja financijskih izvještaja koja su ujedno i najkompliciranija za izvesti. Na drugom mjestu nalazi se korupcija sa iznosom štete od gotovo 400.000,00\$ koja je ujedno i najzastupljenija na našim područjima. Razlog tolike raširenosti korupcije je ta što je nju najlakše za izvesti i ukoliko se ne ide do velikih iznosa jako teško i za otkriti.

U tablici broj 2 prikazani su podatci iz 2008. godine prikupljeni od strane udruge profesionalnih forenzičara (ACFE) u SAD-u koji prikazuje postotak prijevара prema tipu kompanija i prosječni gubici od prijevара.

Tablica 2: Postotak prijevара prema tipu poduzeća i prosječni gubici od prijevара

<i>Tip kompanije</i>	<i>Postotak prijevара od ukupno/prosječni gubitak</i>
Privatna poduzeća	39,1% / 278,000 USD
Javna poduzeća (poduzeća na burzi)	28,4% /142,000 USD
Mala poduzeća (manje od 100 zaposlenih)	38,2% /200,000 USD
Srednja poduzeća (od 101 do 999 zaposlenih)	20,0% /176,000 USD
Velika poduzeća (od 1000 do 9,999 zaposlenih)	23,0% /116,000 USD
Najveća poduzeća (preko 10,000 zaposlenih)	18,9% /147,000 USD

Izvor: Belak, 2011.

Privatne kompanije čine najviše prijevара, čak 39,1% od svih istraženih prijevара i donose prosječni gubitak od gotovo 300.000,00\$. Razlog tome je taj što privatnici žele zaraditi što više novaca na što brži način te su time spremni na sve. Iza njih slijede male kompanije koje čine 38,2% od ukupnih prijevара sa gubitkom od 200.000,00\$. To su kompanije koje se razvijaju i žele što brže i što više proširiti svoje poslovanje na tržištu, a imaju manjak sredstava za ostvarivanje željenog cilja te podvrgavaju razno raznim idejama samo da dođu do svog cilja. Najmanji postotak prijevара imaju najveće kompanije dok najmanje gubitaka imaju velike kompanije.

Kako se društvo više razvijalo tako je i njegova svijest o poštenom i u potpunosti legalnom poslovanju povećavala. Iz tog razloga državne institucije zadužene za borbu protiv poslovnih prijevара i korupcija dobivaju sve više i više dojava o nekom ilegalnom poslovanju od samih građana koji nisu upleteni u taj posao ali imaju neke konkretne podatke da se radi o ilegalnom poslovanju poduzeća, a sve manje slučajeva se otkriva slučajno.

Tablica 3 prikazuje u kojim postotcima i na koje načine su otkrivene poslovne prijevare u SAD-u

Tablica 3: Način i udjel otkrivenih prijevара u SAD-u

Tko je otkrio prijevара?	Postotak
Dojave zaposlenika	26,3%
Slučajno	18,8%
Interna revizija	18,6%
Interna kontrola	15,4%
Eksterna revizija	11,5
Dojave od kupaca	8,6%
Anonimne dojave	6,2%
Dojave od dobavljača	5,1%
Ostalo	1,7%

Izvor: Belak, 2011.

Dojave zaposlenika su na prvom mjestu, no na žalost takva situacija nije i kod nas jer su u SAD-u zaposlenici puno zaštićeniji nego u Republici Hrvatskoj. Interna revizija i interna kontrola zajedno imaju najveći postotak otkrivenih prijevара te se iz toga može zaključiti da su oni najefikasniji mehanizam u borbi protiv prijevара. Kada uzmemo u obzir da je slučajno otkriveno 18,8% prijevара dolazimo do zaključka da mehanizam obrane od prijevара nije u najboljoj funkciji i da na njemu treba još dosta poraditi.

3.3. Ciljevi forenzičnog računovodstva

Osnovni cilj forenzičnog računovodstva je sprječavanje ilegalnog poslovanja nekog poduzeća. Forenzično računovodstvo provodi se kako bi se kontrolirala poslovanja poduzeća, te kako bi se spriječio organizirani kriminal.

U tu svrhu provodi se forenzična analiza sa svojim ciljevima (Belak, 2011):

1. detektiranje područja mogućih nepravilnosti ili prijevара
2. detektiranje konkretnih nepravilnosti ili prijevара
3. ocjena visine rizika od utvrđenih nepravilnosti ili prijevара
4. izvođenje dokaza

Kako bi organizirani kriminal bio spriječen forenzičari moraju djelovati brzo i spretno. Forenzičari mogu djelovati preventivno (obavljanje kontrole u svrhu sprječavanja prijevара) i naknadno (reagiranje na primljene informacije o organiziranom kriminalu). Nakon početka forenzičnog djelovanja i početka provođenja forenzične istrage područje na kojemu se ono može provoditi je interno (obuhvaća zaposlenike i menadžere) i eksterno (obuhvaća vanjske čimbenike poduzeća kao što su kupci, dobavljači, banke, itd. sa ciljem otkrivanja postoji li prijevара i kod nekog vanjskog čimbenika).

Prilikom provođenja forenzične analize koriste se razni analitički postupci i tehnike kako bi se analiza provela što kvalitetnije i postigao konačni cilj.

Analitičke postupke možemo podijeliti u:

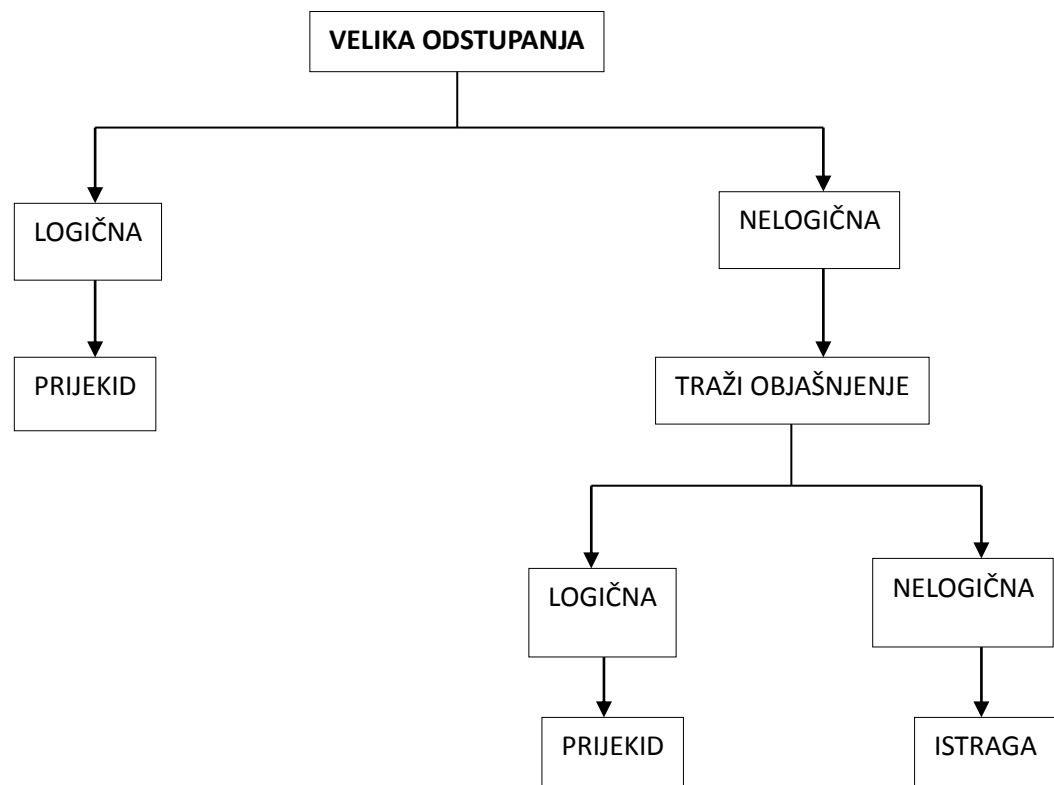
1. preliminarne: spadaju pod neizravne forenzične postupke; to su postupci koji se u svrhu otkrivanja postojanja nepravilnosti i njezinih razmjera
2. neovisne postupke: njihovo korištenje ima svrhu pribavljanja potrebitih dokaza, uspoređivanja i utvrđivanja vjerodostojnosti dokumentacije i temeljnih financijskih izvještaja

3. konačni postupak: nakon provedbe prva dva postupka provodi se konačni postupak u kojemu se dolazi do konačnog zaključka o problematičnim transakcijama i njihovom utjecaju na temeljna financijska izvješća

Neizravni forenzični postupci podrazumijevaju poveći broj vrsta postupaka, no najtipičniji su (Belak, 2011):

- tekući podaci nasuprot podacima iz proteklog razdoblja
 - stvarni podaci nasuprot budžetu, prognozama i projekcijama
 - podaci poduzetnika nasuprot podacima u industriji
 - finansijski podaci nasuprot operativnim (količinskim) podacima
 - usporedba zbrojnih (sintetičkih) podataka nasuprot analitičkim podacima po organizacijskim jedinicama, proizvodima, lokacijama ili zaposlenicima
- podaci poduzetnika nasuprot fonetičarevim očekivanim rezultatima

Ukoliko prilikom provođenja preliminarne postupaka dođe do utvrđivanja velikih odstupanja u podacima provodi se postupak detekcije koji traži razloge zbog kojih su ta odstupanja nastala.

Slika 1: Proces detekcije odstupanja

Izvor: Belak, 2011.

Iz priložene slike moguće je uočiti kako se prilikom detekcije velikih odstupanja traže neka logična objašnjenja i logični razlozi. Ukoliko se uoči da su odstupanja nelogična traži se objašnjenje od poduzetnika zašto je nastalo toliko odstupanje. Ukoliko forenzičari ne dobiju logično objašnjenje, odnosno prevelika odstupanja i dalje nisu opravdana, počinje se sa provedbom istrage kako bi se utvrdilo jeli riječ od organiziranom kriminalu ili nečem drugom.

Također forenzičari imaju i tehnike provođena analize, a to su:

- horizontalna analiza
- vertikalna analiza
- usporedbe detaljnih stavki u financijskim izvještajima
- analiza odnosa

3.4. „Data mining“ tehnika

“Data mining” u doslovnom prijevodu znači rudarenje podataka. “Data mining” prilikom forenzičnih istraživanja predstavlja pretraživanje velike količine podataka koje koriste u rješavanju slučaja a prilikom prijašnjih pretraga nisu bili otkriveni. Ovu tehniku forenzičari provode putem računala koje ima omogućuje detaljnu pretragu podataka te kvalitetno odrađivanje svog posla. Najčešća primjena ove metode je prilikom pregledavanja knjiga ulaznih i izlaznih računa.

Pregledom knjiga ulaznih i izlaznih računa “Data mining” tehnikom forenzičarima se omogućuje uvid u nepravilnosti kao što su (Belak, 2011):

- dvostruko knjiženje istih računa
- isti brojevi računa različitih svota
- različiti kupci/dobavljači- iste adrese
- različiti kupci/dobavljači- isti porezni broj
- identificiranje zaposlenika koji su istodobno dobavljači
- identificiranje računa koji nedostaju u redoslijedu
- identificiranje računa sa zaokruženim velikim svotama
- identificiranje neobično velikih računa u odnosu na veličinu tvrtke
- identificiranje svih dobavljača koji su istodobno i kupci
- identificiranje transakcija s off shote kompanijama

“Data mining” tehnika primjenjuje Benfordov zakon prilikom traženja nepravilnosti. Naime, Benfordov zakon temelji se na analiziranju prirodnih brojeva i ukoliko se uoči da se neki brojevi ponavljaju više puta od prosječnog izbacuje se nepravilnost te se ona dalje istražuje.

Benfordov zakon koristi se tek od nedavno jer se provodi pomoću računala koja koriste posebno osmišljane programe te iz tog razloga njegova uporaba nije bila moguća ranije. Benfordov zakon smatra se jednim od najjačih alata koje forenzičari koriste u sprječavanju organiziranog kriminala te je ujedno jednostavan za uporabu sa visokom učinkovitošću.

Ukoliko računalo izbací neku nepravilnost ne znači da je račun krivotvoren već se neki skupovi podataka jednostavno ne podudaraju s Benfordovom distribucijom. Benfordov zakon ne slijede brojevi kao što su brojevi čekova, brojevi naloga za kupnju ili brojevi koji su pod antropogenim utjecajem (na njih utječe čovjekovo razmišljanje, brojevi koji završavaju na 99 kao što su cijene proizvoda, podizanje novca s bankomata, itd.).

Testovi provedeni Benfordovim zakonom imaju određene uvijete kao što su (Belak, 2011):

- statistički rezultati testa se moraju interpretirati vrlo oprezno
- Benfordova analiza treba biti primijenjena samo na račune koji se podudaraju s Benfordovom distribucijom
- forenzičar mora biti svjestan činjenice da izvjesni tipovi prijevara neće biti pronađeni ovom analizom

3.5. Institucije za borbu protiv prijevara u Republici Hrvatskoj

Danas najveća opasnost dolazi upravo od organiziranog kriminala.

Kako bi organizirani kriminal imao što manji utjecaj u državi organiziraju se ustanove i organizacije koje se bave njegovim sprječavanjem.

U Hrvatskoj postoji par institucija za borbu protiv organiziranog kriminala, a to su:

1. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)
2. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH)
3. Odjeli ministarstva financija za nadzorne aktivnosti

Osim institucija i organizacija u Republici Hrvatskoj postoje i međunarodne organizacije za borbu protiv prijevara i korupcije:

1. OLAF- Office Europeen De Lutte Anti-Fraude
2. mreža AFCOS- Anti Fraud Coordinating Structures
3. COSO- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

3.5.1. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta- USKOK

Rastom organiziranog kriminala i korupcije u Republici Hrvatskoj 2001. godine osnovan je USKOK kao specijalizirano tijelo državnog odvjetništva.

USKOK kontinuirano raste i osnažuje. Od svog osnutka pa sve do danas dodijeljene su mu sve veće zakonske ovlasti, njihovi zaposlenici nadopunjuju svoja znanja raznim seminarima u zemlji i inozemstvu. Informatizacijom, odnosno spajanjem baza podataka USKOK-a i ostalih tijela u državnoj upravi, djelatnici USKOK-a moći će brže i kvalitetnije obavljati svoj posao.

Veliku ulogu u otkrivanju organiziranog kriminala imaju sami građani s kojima USKOK ima izvrsnu suradnju koja je ujedno i neophodna za njegov uspješan rad.

Nadležnost USKOK-a definirana je Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (NN 88/01, 12/02, 33/05 i 48/05)
(<http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=609>)

3.5.2. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske- DORH

Državno Odvjetništvo je samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i zakona.

Glavni državni odvjetnik, koji je na čelu DORH-a, odgovara za rad cjelokupnog državnog odvjetništva, također upravlja državnim odvjetništvom, te ga ujedno i zastupa. Cilj DORH-a je u Republici Hrvatskoj stvoriti uvjete zaštitu njezinih temeljnih interesa, te za puno funkcioniranje pravne države sa zaštitom temeljnih ljudskih prava i sloboda. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske sastoji se od četiri odjela:

1. Kazneni odjel
2. Građansko-upravni odjel
3. Odjel za unutarnji nadzor
4. Odjel za međunarodnu pravnu pomoć i suradnju

3.5.3. Odjeli Ministarstva financija za nadzorne aktivnosti

Ministarstvo financija ima ključnu ulogu u suzbijanju organiziranog kriminala. Provođenjem nadzora nad poslovnim poduzećima onemogućuje se širenje korupcije i organiziranog kriminala što dovodi do njegove blokade. Kako bi se to ostvarilo ministarstvo financija provodi nadzorne aktivnosti kao što su (Belak, 2011):

1. porezni nadzor
2. carinski nadzor
3. financijska policija
4. financijski inspektorat
5. ured za sprječavanje pranja novca
6. proračunski nadzor

Porezni nadzor provodi porezna uprava Republike Hrvatske koja je u sastavu Ministarstva financija. Također, porezna uprava zadužena je za provođenje poreznih pravila i propisa o plaćanju doprinosa koji su propisani zakonom.

Osim navedenog porezna uprava u cilju provođenja propisa obavlja poslove kao što su:

- utvrđivanje pravodobnosti, zakonitosti i pravilnosti podnesenih poreznih prijava
- zaprimanje prijava, evidentiranje obveza u poreznom knjigovodstvu, naplata i povrat poreza, doprinosa i drugih javnih davanja
- utvrđivanje i analiza rizika u poštivanju poreznih propisa i ispunjavanju poreznih obveza, doprinosa i drugih javnih davanja
- zaprimanje podataka o obračunanim obvezama od drugih obveznika obračunavanja doprinosa i evidentiranje nastalih obveza
- provjera činjenica bitnih za oporezivanje
- utvrđivanje porezne osnovice i porezne obveze
- provođenje provjere, neizravnog nadzora i poreznog nadzora te nadzor obračunavanja poreza, doprinosa i drugih javnih davanja

- otkrivanje, sprječavanje i suzbijanje poreznih prijevара i porezno kaznenih djela
- provođenje postupka naplate i ovrhe radi naplate poreza, doprinosa i sl.

3.6. Nadležne institucije u Europskoj Uniji

Zemlje članice Europske Unije također imaju problema s kriminalom, iz tog razloga i u Europskoj Uniji su organizirane institucije za borbu protiv kriminala kao što su OLAF, mreža AFCOS i COSO.

3.6.1. OLAF- *Office Europeen De Lutte Anti-Fraude*

Proračun Europske unije financira širok raspon programa i projekata koji poboljšavaju život građana diljem Europske unije i šire. Nepravilno korištenje sredstava osiguranih u proračunu Unije ili utaja poreza, carina i pristojbi, kojima se financira proračun Unije izravno šteti europskim građanima i dovodi u pitanje cijeli europski projekt. Iz tog razloga 1999. godine osnovan je OLAF kao nezavisni europski istraživački ured.

Misija OLAF-a je trostruka (http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_hr.htm)

- štiti financijske interese Europske unije istražujući prijevare, korupciju i druge nezakonite aktivnosti;
- otkriva i istražuje ozbiljna pitanja koja se odnose na izvršavanje službenih dužnosti od strane članova i osoblja u europskim institucijama i tijelima što bi moglo dovesti do disciplinskih ili kaznenih postupaka;
- podržava institucije EU-a, posebice Europsku komisiju, u razvoju i provedbi zakonodavstva i politike borbe protiv prijevара.

Ovlašten je da potpuno samostalno izvršava:

- interne istrage unutar bilo koje europske institucije koja se financira iz proračuna EU
- vanjske istrage na nacionalnoj razini, kad god je u pitanju proračun EU-a. U tu svrhu, OLAF može provoditi provjere i inspekcije na licu mjesta u prostorijama gospodarskih subjekata, u uskoj suradnji s nadležnom državom članicom i vlastima trećih zemalja. (http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_hr.htm)

3.6.2. Mreža AFCOS- Anti Fraud Coordinating Structures

AFCOS predstavlja sustav putem kojeg se provode zakonodavne, operativne i upravne aktivnosti i zajedno se koordiniraju kako bi se ostvario cilj zaštite financijskih sredstava Europske unije. AFCOS mreža sastoji se od predstavnika:

- Ministarstva pravosuđa
- Ministarstva unutarnjih poslova
- Uprava za sustav javne nabave
- Ministarstva financija
- Državnog ureda za reviziju
- Državnog odvjetništva

AFCOS prilikom ostvarivanja svoga cilja blisko surađuje s OLAF-om i neposredna mu je potpora jer oboje imaju za cilj spriječiti nepropisno trošenje novca iz fondova Europske unije.

3.6.3. COSO- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway

Commission

COSO je dobrovoljna udruga američkih poduzeća koja je osnovana 1985. godine s ciljem da stvori jedinstvene opće priznate standarde i metode za općenitu provedbu interne kontrole kao ključne elemente za obranu od prijevara. COSO model zadnji je put nadopunjen 2003. godine i sada sadržava 8 sastavnih elemenata koji su temelj za provedbu kvalitetne interne kontrole, a to su (Belak, 2011):

1. Interno okruženje
2. Postavljanje cilja
3. Identifikacija događaja
4. Procjena rizika
5. Reakcija na rizik
6. Djelovanje kontrole
7. Informacije i komunikacija
8. Praćenje izvedbe

4. Forenzično računovodstvo u poljoprivredi

Korupcija i kriminal se javlja u svakoj grani gospodarstva pa tako i u poljoprivredi. Obračun proizvodnje u poljoprivredi, kao i u drugim vrstama proizvodnje obuhvaća utvrđivanje troškova proizvodnje te vrednovanje proizvodnje u tijeku i dovršenih proizvoda. (Belak i sur., 2009.) Pri tim su postupcima moguće zlouporabe koje iskrivljuju financijske izvještaje u konačnici.

Načini i metode otkrivanja kriminala su isti, jedino je razlika u količini podataka koje forenzičari imaju na raspolaganju. Naime, OPG-ovi i poljoprivredni obrti vode različita knjigovodstva za razliku od ostalih poduzeća. Poljoprivredna gospodarstva vode jednostavno knjigovodstvo gdje poslovne promjene bilježe samo u glavnu knjigu, dok poduzeća vode dvostavno ili dvojno knjigovodstvo gdje se pak promjene vode u dnevnik i glavnu knjigu.

Poljoprivredna gospodarstva su i obavezni, kao i poduzeća, sastavljati bilancu i račun dobiti i gubitka koji su ključni forenzičarima u kontroliranju jer bilanca sadržava sve podatke o imovini i o dugovanjima, a račun dobiti i gubitka konačne izračune za uspješnost poslovanja poljoprivrednog gospodarstva. Krivo je za razmišljati kako u poljoprivredi nema korupcije ili nekog oblika poslovne prijevare.

Napraviti neku poslovnu prijevaru možda je čak lakše u poljoprivredi nego u nekoj drugoj djelatnosti. Razlog tomu je taj što poljoprivredna gospodarstva vode jednostavniji oblik knjigovodstva te lakše mogu iskriviti podatke ukoliko ih bilježite na samo jedno mjesto nego je to slučaj s dvojnim knjigovodstvom.

Poljoprivredni se proizvodi mogu prodavati na kućnom pragu bez izdavanja računa što znači da neće morati plaćati porez državi, prihodi od prodaje ne vode se u poslovne knjige te se samim time gubi potpuni uvid u točan rezultat ostvaren u poslovnoj godini. Osim što se proizvodi mogu prodavati bez računa isto tako je moguće i iskrivljavanje podataka o troškovima.

Poljoprivredni inspektori su 2014. godine proveli više od 3.000 nadzora nad korisnicima državnih poticaja i u 114 slučajeva utvrdili nepravilnosti zbog kojih poljoprivrednici državi moraju vratiti 2,6 milijuna kuna. Baš kao što se kontrolira plaćanje poreza, kontrolira se i trošenje novca za poljoprivredne poticaje. Inspektori su otkrili kako je više od 2 i pol milijuna kuna poticaja potrošeno nenamjenski. Umjesto na oranici, poticaji su završili u novoj kući ili automobilu. Nenamjensko trošenje najčešća je zlouporaba poticaja. (<http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/umjesto-na-oranice-poljoprivrednici-poticaje-trose-na-kuce-i-aute---324907.html>)

Inspektori su dužni svake godine provjeriti najmanje 5 posto obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. No, u posljednje vrijeme na teren izlaze i na dojavu građana.

U poljoprivredi postoji jako puno načina za neku poslovnu prijevaru, naravno kod malih poljoprivrednih gospodarstava to će biti prijevare na mali iznos ali i taj manji iznos nakon nekog vremena postaje veći, te iz tog razloga forenzično računovodstvo se mora što više provoditi i u poljoprivredi.

Sezonski rad putem vaučera jedna je od najbolje prihvaćenih mjera aktivne politike zapošljavanja. Legaliziranjem ovakvog rada svi su na dobitku. Radnici, kojima se utvrđuje staž mirovinskog osiguranja, poslodavci, koji mogu angažirati radnike kada imaju potrebu za tim i kada im vremenski uvjeti to dopuštaju, državni proračun i lokalna zajednica, u čiju se blagajnu slijeva prirez. Da se ovaj zakon i mjera provodi pravilno, brine se inspekcija. Oni su utvrdili kako pojedini poslodavci uredno sezonce zaposle na markice za primjerice berbu, okopavanje i slično pa pojedinicima daju da voze viličare, traktore, oru, siju, tanjuraju ili rade neke od poslova za koje su potrebne određene kvalifikacije, zaštita na radu i ostalo.

U praksi se susreću problemi da se često za radno mjesto koje je sistematizirano u pravilniku o radu poslodavca sklapaju ugovori o sezonskom radu s radnicima kojima je prestao radni odnos istekom vremena na koji je sklopljen ugovor o radu i to za obavljanje istih poslova koje je obavljao na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme, a koji poslovi su poslovi s posebnim uvjetima rada sukladno Pravilniku o poslovima s posebnim uvjetima rada. (<http://www.glas-slavonije.hr/259360/7/Sve-je-vise-zlouporaba---Zaposle-ih-na-markice-za-berbu-pa-im-daju-da-oru-tanjuraju>)

U posljednje vrijeme sve su češće optužbe zbog otuđenje imovine ili proizvoda u poljoprivredi i od poljoprivrede. Zatim, moguće su i zlouporabe vezane uz raspodjelu državnog zemljišta kada se pogoduje „velikim“ proizvođačima.

Forenzičari koji su zaduženi za provedbu istraga na poljoprivrednim gospodarstvima moraju obratiti veliku pozornost na oscilacije u korištenju goriva, herbicida, pesticida, ostvarenog uroda, itd. te uzeti u obzir prethodne godine i donijeti zaključak jeli se radi o prevari ili ne. Treba uzeti u obzir i to da je poljoprivreda proizvodnja na otvorenom što znači da ukoliko je godina nepogodna za neku kulturu treba očekivati veće troškove, npr. ukoliko je godina kišna trebaju se očekivati veći troškovi sredstava za špricanje jer su take godine pogodne za rast korova i razvoja bolesti, dok s druge strane za vrijeme sušne godine više se troše umjetna gnojiva kako bi se biljkama pružilo dovoljno hrane za njihov rast i razvoj.

Pošto poljoprivrednici u svojim poslovnim knjigama nisu dužni voditi količinu zaliha forenzičari se mogu susretati sa velikom razlikom u količini ostvarenog prihoda godine kada provode kontrolu i prethodne godine. To se događa iz razloga što se poljoprivrednici znaju skladištiti svoje proizvode, najčešće kod kuće ukoliko imaju mjesta kako bi izbjegli dodatne troškove skladištenja, i prodati ih nakon nekog vremena kada su uvjeti za prodaju povoljniji za njih. Upravo to predstavlja veliki problem forenzičarima se tako vrlo lako pravdaju te oscilacije i jako je teško za utvrditi jesu li poljoprivrednici napravili sve po zakonu ili su radili neki vrstu poslovne prijevare.

Važnost forenzičnog računovodstva u poljoprivredi se sve više primjećuje u cijelome svijetu. Iz to razloga u gradu Padovi održana je završna konferencija projekta Edukacija o suzbijanju prijevarana temu Nove politike protiv prijevara u poljoprivredi i zajednički modeli otkrivanja istih od strane Agencija za plaćanja.

Uz predstavnike agencija iz Italije, Albanije, Malte, Poljske, Slovenije i Rumunjske, na konferenciji su sudjelovali i predstavnici naše Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te prisustvovali trima radionicama, izmjenjujući iskustva vezana za upravljanje nepravilnostima u Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskom fondu za jamstva u poljoprivredi (EFJP).

Govorilo se o tipologiji prijevara u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici, prevenciji otkrivanja prijevaraprema novom zakonodavstvu, uključujući i procjenu rizika

prijevarena. Nositelj projekta je AVEPA, talijanska Agencija za plaćanja regije Veneto, koja je u suradnji s Europskim uredom za suzbijanje prijevarena (OLAF) i Agencijama za plaćanja navedenih zemalja članica EU, implementirala ovaj projekt, financiran iz EU programa HERCULE III. (<http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/kako-stati-na-kraj-prijevarena-u-poljoprivredi/20698/>)

5. Zaključak

Organizirani kriminal u Republici Hrvatskoj predstavlja veliki problem zbog svoje raširenosti i količine štete koju pravi. Kako bi se taj problem riješio potrebno je pooštriti kriterije kontroliranja poduzeća i učestalost provedbe kontrole. S druge strane, kako bi se mogli pooštriti kriteriji i učestalost kontroliranja potrebo je raspolagati s dovoljnim brojem ljudi koji bi obavljali taj posao, te sa dovoljno velikom količinom opreme za provedbu kontrole.

Od svog osnutka, forenzično računovodstvo veće je prilično razvijeno. Razvijale su se nove tehnike kontroliranja, metode otkrivanja nepravilnosti, poboljšavala se tehnologija rada i sl., no i uz sve to još uvijek postoji veliki broj poduzeća koja sudjeluju u organiziranom kriminalu, a nisu otkrivena. Razvoj forenzičnog računovodstva odvijati će se sve dok se razvija tehnologija i sve dok postoje ljudi koji će se baviti organiziranim kriminalom, jer upravo oni forsiraju forenzičare da se trude više i da budu što bolji kako bi ih mogli spriječiti.

Brojne i raznovrsne nepravilnosti javljaju se i događaju i u poljoprivredi te je potrebno kontinuirano praćenje i kontroliranje brojnih poduzeća, kako malih tako i velikih. Osim krivo evidentiranih i interpretiranih financijskih izvještaja, nepravilnosti i zlouporabe česte su pri dodjeli i korištenju različitih oblika financiranja poljoprivredne proizvodnje kao što su to poticaji, subvencije i različite naknade od osiguravajućih društava i županija.

6. Popis literature

1. Belak V. (2011.): Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo: Borba protiv prijevare, Belak excellens D.O.O., Zagreb
2. Belak V., Brkanić V., Guzić Š., Habek M., Horvat Jurjec K., Jurić Đ., Trcović E., Žic I. (2009.): Računovodstvo proizvodnje, RRIF plus, Zagreb
3. <http://www.efos.unios.hr/imijoc/wp-content/uploads/sites/71/2013/09/FORENZI%C4%8CNO-RA%C4%8CUNOVODSTVO-I-REVIZIJA-U-FUNKCIJI-SPRJE%C4%8CAVANJA-PRIJEVARA.pdf> , pristupio 26.09.2015.
4. <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=53> , pristupio 26.09.2015.
5. <http://univerzitetpim.com/wp-content/uploads/2013/10/Budimir-N.-Forenzi%C4%8Dko-ra%C4%8Dunovodstvo-Anali-poslovne-ekonomije-godina-V-sveska-1-broj-8.-2013.g.-str.-1-16.pdf> , pristupio 26.09.2015.
6. <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=609> , pristupio 26.09.2015.
7. <http://www.mfin.hr/hr/afcos> , pristupio 26.09.2015.
8. http://www.porezna-uprava.hr/HR_o_nama/Stranice/zadatak.aspx , pristupio 26.09.2015.
9. http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_hr.htm , pristupio 26.09.2015.
10. <http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/kako-stati-na-kraj-prijevarama-u-poljoprivredi/20698/> 27.09.2015.

7. Sažetak

Od samih početaka, kriminal je dio ljudske povijesti. S vremenom, borba protiv kriminala dovela je do razvitka forenzičnog računovodstva. Razvojem forenzičnog računovodstva otkrivene su prijevare koje su pojedincima donosile ogromne prihode.

U procesu otkrivanja organiziranog kriminala, forenzičari se koriste računalnom opremom i posebno dizajniranim programima koji im uvelike olakšavaju pregled i uspoređivanje podataka iz poslovnih knjiga poduzeća koje je pod kontrolom. Ukoliko se za vrijeme kontrole uoče neke nelogične nepravilnosti počinje se provoditi istraga nad tim poduzećem s ciljem sprječavanja organiziranog kriminala. Najpoznatija tehnika koja se koristi je „Data mining“ tehnika koja u doslovnom prijevodu znači rudarenje podataka a temelji se na Benfordovom zakonu.

U svakoj zemlji osnovane su institucije za borbu protiv organiziranog kriminala koje provode forenzično računovodstvo. Takve ustanove imaju zakonom propisane ovlasti koje smiju i moraju provoditi. U Republici Hrvatskoj najpoznatija takva ustanova je USKOK koja je dio Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

8. Summary

From the beginning of the human history there was crime. With time, the fight against the crime brought forth the birth of the forensic accounting. With the evolution of forensic accounting, many frauds were discovered on which some individuals made profit.

In the process of uncovering the organized crime, forensic experts use computers and specially designed programs that greatly facilitate the review and comparison of data from business accounts of enterprises which are under the control. If, during the control, they identify some illogical irregularities, they begin to conduct investigations over the company in order to prevent organized crime. The most famous technique used is called "data mining" technique, which is based on Bedford's law.

In every country, institutions for the fight against organized crime have been established to carry out forensic accounting and fight the organized crime. Such institutions have statutory powers that can and must be used. In Croatia, such, most famous, institution is USKOK, which is part of the State Attorney's Office of Croatia.

9. Popis tablica

Tablica 1: Klasifikacija prijevvara, pojavni oblici i prosječne štete	7
Tablica 2: Postotak prijevvara prema tipu kompanija i prosječni gubici od prijevare	7
Tablica 3: Postotak i način otkrivenih prijevvara u SAD-u	8

10. Popis slika

Slika 1: Shematski prikaz procesa detekcije odstupanja	10
---	----

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Završni rad

FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO U POLJOPRIVREDI FORENSIC ACCOUNTING IN AGRICULTURE

Ivan Blaženović

Sažetak: Od samih početaka, kriminal je dio ljudske povijesti. S vremenom, borba protiv kriminala dovela je do razvitka forenzičnog računovodstva. Razvojem forenzičnog računovodstva otkrivene su prijevare koje su pojedincima donosile ogromne prihode.

U procesu otkrivanja organiziranog kriminala, forenzičari se koriste računalnom opremom i posebno dizajniranim programima koji im uvelike olakšavaju pregled i uspoređivanje podataka iz poslovnih knjiga poduzeća koje je pod kontrolom. Ukoliko se za vrijeme kontrole uoče neke nelogične nepravilnosti počinje se provoditi istraga nad tim poduzećem s ciljem sprječavanja organiziranog kriminala. Najpoznatija tehnika koja se koristi je „Data mining“ tehnika koja u doslovnom prijevodu znači rudarenje podataka a temelji se na Benfordovom zakonu.

U svakoj zemlji osnovane su institucije za borbu protiv organiziranog kriminala koje provode forenzično računovodstvo. Takve ustanove imaju zakonom propisane ovlasti koje smiju i moraju provoditi. U Republici Hrvatskoj najpoznatija takva ustanova je USKOK koja je dio Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Ključne riječi: forenzično računovodstvo, forenzičar, „data mining“, poljoprivreda

Summary: From the beginning of the human history there was crime. With time, the fight against the crime brought forth the birth of the forensic accounting. With the evolution of forensic accounting, many frauds were discovered on which some individuals made profit.

In the process of uncovering the organized crime, forensic experts use computers and specially designed programs that greatly facilitate the review and comparison of data from business accounts of enterprises which are under the control. If, during the control, they identify some illogical irregularities, they begin to conduct investigations over the company in order to prevent organized crime. The most famous technique used is called "data mining" technique, which is based on Bedford's law.

In every country, institutions for the fight against organized crime have been established to carry out forensic accounting and fight the organized crime. Such institutions have statutory powers that can and must be used. In Croatia, such, most famous, institution is USKOK, which is part of the State Attorney's Office of Croatia.

Key words: Forensic accounting, forensic, „data mining“, agriculture

Datum obrane: 29.09.2015.